

ӨНДҮРҮШТҮК ИШКАНАЛАРДАГЫ МАСЕЛЕЛЕРДИ ЧЕЧҮҮДӨ ЖАНА БАШКАРУУДА ӨНДҮРҮШТҮК МЕНЕДЖМЕНТТИН РОЛУ

РОЛЬ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УПРАВЛЕНИИ И РЕШЕНИИ ЗАДАЧ НА ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Аннотация: Бул макалада бүгүнкү күндөгү заманбап өндүрүштүк ишканалардагы маселелерди чечүүдө жана башкарууда өндүрүштүк менеджменттин ролу каралды. Рыноктук мамиле калыптанган сайын атаандаштык күч алууда. Атаандаштардын саны көбөйгөн сайын өндүрүштү туура башкаруу бүгүнкү замандын негизги талаптарынын бири катары эсептелүүдө. Андыктан коюлган максатка жетүү үчүн өндүрүштүк менеджментти эффективдүү пайдалануу талап кылынууда.

Аннотация: В этой статье рассматривается роль производственного менеджмента в управлении и решении задач в современных производственных предприятиях. С формированием рыночных отношений усиливается конкуренция. С увлечением количества конкурентов правильное управление на сегодняшний день считается одним из злободневных требований. Итак, чтобы достичь поставленных задач, нужно эффективно использовать производственный менеджмент.

Түйүндүү сөздөр: өндүрүштүк менеджмент, өндүрүш, заманбап башкаруу, өндүрүштүк мамилелер, өндүрүштүк процесс.

Ключевые слова: производственный менеджмент, производство, современное управление, производственные отношения, производственный процесс.

Ишканадагы өндүрүштүк менеджменттин өндүрүмдүүлүгү өндүрүштөгү башкаруунун катышуусу менен мүнөздөлөт жана коюлган максаттарга, маселелерге жетүү үчүн негизги мамилелер жана ыкмалар менен негизделет. Теориялык жана практикалык аспектилерди тандоо менен биргеликте өндүрүштүк ишканаларды башкаруу ар түрдүү объектилерди колдонуу процедурасын карайт. Аны биз төмөнкү таблицада карайбыз:

Таблица 1. Өндүрүштүк менеджменттеги мамилелер

Аталышы	Кыскача мазмуну
1. Административдик мамиле	Административдик мамилеледе өндүрүштөгү башкаруудагы негизги нерсе-бул кызматкерлердин функциялары жана укуктары. Анын негизинде укуктук актылар өндүрүштүк менеджменттеги системалар жана кызматкерлердин милдеттери жөнгө салынат.
2. Өндүрүштүк мамиле	Өндүрүштүк мамилеледеги эң башкы нерсе-бул өндүрүш үчүн эң төмөн чыгымдар менен рыноктун керектөөсүн канааттандыруу. Ал үчүн товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн ассортименттерин дайыма өзгөртүп туруу зарыл.
3. Динамикалык мамиле	Өндүрүштү башкаруунун динамикалык мамилеледе жетекчи менен кызматкердин ортосундагы оң мамиленин өнүгүүсүн башкаруунун объектиси катарында кароого болот.
4. Интеграциялык мамиле	Интеграциялык мамиле - өндүрүштүк подсистема менен өндүрүштүк системанын ортосундагы өз ара байланыш жана анын негизинде өндүрүштүн бардык деңгээлиндеги башкаруу жөнгө салынат.
5. Сандык мамиле	Сандык мамиле негизги жободо анын маңызы болуп эсептөөлөрдүн, башкача айтканда, математикалык, статистикалык эсептөөлөрдүн, жардамында сандык мүнөздөмөлөрдү жана баалоолорду колдонуу болуп эсептелинет.

6. Комплексдик мамиле	Комплексдик мамиле өндүрүштөгү башкаруу менеджментинин жалпы аспектилерин мүнөздөйт жана ишкананын социалдык-экономикалык жана техникалык абалын көрсөтөт.
1. Маркетингдик мамиле	Маркетингдик мамиле ишканадагы бардык өндүрүштү башкаруу сыяктуу эле керектөөчүлөрдүн подсистемасын башкарууну башкаруу менен дагы мүнөздөлөт.
8. Нормативдик мамиле	Нормативдик мамиле бул өндүрүштөгү нормалар жана мүнөздөмөлөр, жоболор аркылуу мүнөздөлөт.
9. Жүрүм-турум мамилеси	Жүрү-турум мамилеси кызматкерлерге жардам берүүнү карайт. Анткени кызматкер өндүрүштөгү өзүнүн алдына коюлган маселени аткаруу үчүн өзүнүн мүмкүнчүлүктөрүн сезе билүүсү керек.
10. Процесстик мамиле	Процесстик мамиле ишкананы башкаруу менен мүнөздөлөт. Ошондой эле ал маселелерди жана функциялардын бүтүндүгүн аткарууну карайт.
11. Системдик мамиле	Системдик мамиле- системаны өз ара бири-бири менен байланышкан биримдиктүү элемент катарында мүнөздөйт.
12. Кырдаалдык мамиле	Кырдаалдык мамиле - өндүрүштөгү конкреттүү жана ар түрдүү кырдаалдарды башкаруу боюнча ар кандай методикалар менен мүнөздөлөт.
13. Функционалдык мамиле	Функционалдык мамиленин маңызы коюлган маселелердин жана функциялардын негизинде өндүрүштү, өндүрүштөгү керектөөлөрдү башкаруу менен мүнөздөлөт.

Заманбап теориядагы өндүрүштү уюштуруунун негизги жетишкендиктери деп жогорку эффективдүү өндүрүштүк процесстерди уюштурууну айтууга болот. Бул жерде эмгек предметтерин туура колдонуу маселесин кароо керек, анткени ар бир өндүрүштө өндүрүштүн эффективдүүлүгүнө жетүү үчүн ар бир эмгек каражаттарын туура пайдалануу маселесин кароо керек.

Өндүрүштөгү деталдардын кыймылын тартипте келтирүү эки ыкма менен жөнгө салынышы мүмкүн:

- 1) Стандарттык, стандартташтырылган ыкма.
- 2) Цехтердин ичиндеги техникалык маршруттар аркылуу [1].

Өндүрүштөгү эмгек предметтеринин кыймылын тартиптештирүүнү жогорулатуу өндүрүштөгү деталдарды иштетүүнүн рационалдуу тартибин жөнгө салат. Бул жерде белгилеп кетүүчү нерсе, өндүрүш процессин түздөн-түз башкарууда ар бир деталга терең көңүл бөлүү керек. Анткени башкаруу процессиндеги чечимди кабыл алуу эффективдүү болушу үчүн, биринчи кезекте, өндүрүштөгү жасалып жаткан процесстерди туура талдай билүү керек. Анткени өндүрүштүк менеджменттеги аткарылып жаткан иштер түздөн-түз башкаруу чечимине жана пайданын деңгээлине таасирин тийгизет. Ошондуктан акыркы учурларда өндүрүштү эффективдүү уюштуруу боюнча бир канча мыйзамдар, бир канча илимий изилдөөлөр бекеринен иштелип чыккан жок.

Өндүрүштү бир топ эффективдүү уюштуруу боюнча өндүрүштүк процесстин жүрүшүн үзгүлтүккө учуратпоо мыйзамы иштелип чыккан. Ар бир өндүрүш үзгүлтүккө учурабай иштеши керек жана аны туура уюштуруу керек. Бир эле мезгилде бир канча компаниялар өздөрүнүн өндүрүшүн ишке киргизүүгө аракет жасашууда.

Бүгүнкү күндө рыноктук мамилелер шартында бардык пайда болгон керектөөлөрдү түздөн-түз канааттандыруу үчүн өндүрүштүк менеджментти туура пландаштыруу, туура уюштуруу жана аны өз учурунда көзөмөлдөө керек. Мындан сырткары өндүрүштүк процессте ар бир жумуш орундарына өзүнчө жакшы жагымдуу атмосфераларды жаратып берүү керек. Себеби ар бир жумуш орундагы кызматкер өндүрүш процессине түздөн-түз

катышууда ал өзүн ошол жумуш орунда ыңгайлуу сезүү керек. Аны менен катар жумуш орундагы техникалык жабдууларды - автоматташтырылган программаларды бүгүнкү заманбап типке келтирүү керек. Анткени бүгүнкү коомдун өзгөрүшү автоматташтырылган системаны талап кылууда.

Жумуш орундагы эмгек каражаттарын туура колдонуу, эмгек жумушчу куралдарды туура пайдалануу өз кезегинде өндүрүштүк менеджменттин эффективдүүлүгүн жогорулатууга көмөк көрсөтөт. Маселен, бир саатта жүз даана продукция өндүрүлүп чыккан болсо, аны биз сырьё материалдарды эффективдүү туура колдоно турган болсок, ал жерде эч кандай чыгым болбошу мүмкүн. Ошол эле учурда биз ошол сырьё материалдарды туура эмес пайдалануудан бир катар чыгымдарды тартышыбыз мүмкүн. Ошондуктан өндүрүш процессиндеги эң бир маанилүү нерсе-бул чыгымдарды минималдаштыруу. Башкача айтканда, ар бир чыгарылып жаткан продукциянын өздүк наркы минималдык деңгээлге жетүүсү керек. Анткени атаандаштык жөндөмдүүлүктүн бирден-бир артыкчылыгы бул товардын баасынын төмөндүгү. Ошондуктан ар бир процессти аткарууда жумуш ордун, эмгек кабинеттеринде техникалык жабдууларды туура жана рационалдуу колдонуу керек. Аны менен бирге продукцияны даярдоо циклында өндүрүштүн ритм мыйзамы болушу керек.

Продукцияны даярдоодогу өндүрүштүк циклдын ритм закону-бул өндүрүш процессиндеги технологиялык уюштуруучулук пропорциялардын өз ара келишүүсү жана гармонизациялык пайда болгон байланыштар. Өз ара байланыштар мөөнөтү жана көлөмү ошондой эле колдонулган каражаттардын структурасы боюнча байланышы керек [2].

Өндүрүштүн ритмин моделдештирүүнүн үч ыкмасын кароого болот [3]:

1) Статистикалык ыкма - буюмдарды даярдоо процессинде статистикалык моделдештирүү колдонулат жана анын негизинде өндүрүштүк циклга салыштырмалуу буюмдардын эмгек ийкемдүүлүгүн бөлүштүрүүнүн календардык нормативи иштелип чыгат. Статистикалык ыкма өндүрүштүн алдын ала статистикалык моделин тургузууга көмөк көрсөтөт.

2) Статистикалык модель-бул жумуштарды аткаруунун проделдик ыктымалдуу мөөнөтүн коюуга көмөк көрсөтөт. Буюмдарды даярдоо процессинин синхрондоштуруу циклдарынын календарында пайда болгон мыйзамда жана анын бөлүмдөрүндө төмөнкү аспектилерди карайт:

3) Технологиялык операцияларды синхрондоштуруу циклы - деталдардын кыймылынын үзгүлтүксүз принциби боюнча өндүрүштүн бардык формаларын календардык уюштуруусун карайт.

Өндүрүштү уюштуруунун ар кандай формаларында технологиялык операцияларды бир типке келтирүү үчүн атайын календардык чектер колдонулат. Мындан сырткары жогоруда айтылган мыйзамдарды колдонуу өз учурунда өндүрүш процессиндеги байланыштардын ортосундагы үзгүлтүксүздүктөрдү учуратпоого алып келет.

Ар бир ишканадагы иштердин удаалаштыгын уюштуруу жана колдоо төмөнкүлөргө көмөк көрсөтөт:

- кызматкерлердин жумуш убакытындагы каражаттарды салттык жоготуусун жокко чыгарат;
- атаандаштык артыкчылыкты камсыз кылат;
- көрсөтүлгөн мөөнөттө буюртмаларды аткарууга кепилдик берет;
- тейлөөнүн жана товар өндүрүүнүн ар тармактуу өнүгүшүнө алып келет;
- өндүрүштүн көлөмүнө ийилчээк аракет жасайт.

Андыктан ар бир ишканада өндүрүштүк менеджментти туура колдонуу өз кезегинде рыноктогу атаандаштык жөндөмдүүлүктө алдыга чыгууга көмөк көрсөтөт [4].

Адабияттар:

1. Герчикова, И.Н. Менеджмент [Текст]: Учебник. – М.: Банки и биржи, 2007. – С.501.

2. Gao, J., & Nee, A. Y. (2018). An overview of manufacturing knowledge sharing in the product development process. *Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part B: Journal of Engineering Manufacture*, 232(13), 2253–2263. <https://doi.org/10.1177/0954405418759375>
3. Дафт Р.Л. Менеджмент. МВА Классика, изд. 6-е. – СПб: Питер, 2008. – С.890.
4. Десслер, Г. Управление персоналом. – М.: Бином. Лаборатория знания, 2004. – С.800. – 5947741164.